

**Af John Winther Hansen
og Hans Chr. Wolter**

Efter vores foredrag og præsentation i Selskabet den 5. maj har redaktøren bedt om en lille artikel om det projekt, der nu har gennemløbet sin første fase.

Gennem flere år har vi dyrket den idé mere systematisk og i bedst mulig kvalitet at fremstille 54 mm figurer, der kan anvendes til det meste af det dansk-norske kavaleri i perioden 1801-1814. Nu er den første form hertil fremstillet. Modelleringer og konverteringer har ført til, at støbninger bliver produceret til Den Kongl. Livgarde til Hest. Det var det, som vi kunne fremlægge under mødet.

Danmark-Norge var et monarki i krig, og hærordningen af 1803 tog højde herfor og foreskrev som noget nyt, at rekruttering i Danmark alene skulle ske ved udskrivning af "Landets eget unge Mandskab". Den danske hær bestod i midten af perioden – i april 1808 - af 70 infanteribataljoner, 41 kavalerieskadroner, 10 feltbatterier samt 7 korps: 39.000 i den regulære hær og 31.000 i de annekterede bataljoner.

Den kongelige Livgarde til Hest

Den Kongelige Livgarde til Hest – som udgør den første del af projektet – afveg på mange måder fra linjekavaleriet. Dels var dens primære formål at forrette vagttjeneste, og dels var enhedens styrke mindre end i kavaleriets hovedstamme. Enheden talte kun to eskadroner, Liveskadronen var karakteriseret ved hvid fjer med rød top og brune heste og 2. eskadron ved hvid fjer med lyseblå top og sorte heste. Hver eskadron talte 60 gardere, 4 officerer og 5 underofficerer, og i understaben var der 1 paukeslager og 5 trompeterer. Danske Kancellis Skrivelse af den 15. august 1801 foreskrev, at de enrolerede gardister skulle være "smukke og veldannede Folk" – og i al fald ikke rødhårede.

Uniformen udmærker sig ved høj kvalitet og stor enkelhed og kan sammenfattes til:
Lysegul kollet. Lysegule skindbukser.
Røde skødeopslag.
Sølvtrusser på kollet.
Lyse læderkravehandsker.
Sorte stive kravestøvler.
Sort lædertøj og tasker.
Sort lakeret læderhjelme med sort raupe og hestehårshale.

*Menig fra
Liveskadronen
med lang hestehale
ned fra raupen
på casquen. Den
kongelige Livgarde
til Hest, 1807,
Johannes Senn.*

Dansk kavaleri i Napoleonstiden 1801-1814

Artiklen fortæller om figurer i 54 mm størrelse, hvortil den første form nu er fremstillet. Når de resterende forme er fremstillet, vil man kunne producere alt dansk kavaleri med undtagelse af Husarregimentet

Rytterregimenterne (tungt kavaleri)

vil kunne skelnes ved kendingsfarverne:
Livregiment Ryttere - strågul
Sjællandske Rytter Regiment - mørkeblå
Slesvigske Regiment Ryttere - lyseblå
Holstenske Regiment Ryttere - lysegrøn
Chakoten, der indførtes i 1808.

De lette dragonregimenter (let kavaleri)

vil kunne skelnes ved kendingsfarverne:
Livregiment lette Dragoner - sort
Jyske Regiment lette Dragoner - mørkegrøn
Fynske Regiment lette Dragoner - lyseblå
Pr. Fr. Ferd. Dragon Regiment - sort
Casquen, der indførtes i 1794.

Hele fremstillingsprojektet hviler på en lagt plan ud fra de begrænsninger og de virkemidler, som vi har til rådighed.

Fremstillingsprojektet

For det første har mange års støbeerfaring og en kritisk holdning til legeringer, arbejdstemperatur, silikonekvalitet til formene og lodning vist sig at være af central betydning. Af helt afgørende effekt for støbekvaliteten er det, at der udelukkende støbes i en britisk fabrikeret slyngestøbningsmaskine.

Hertil kommer viden om modellering og konvertering samt indsigt i anvendelige fabrikater. Der er altså ikke tale om egne totalmodelleringer men i udstrakt grad om at kende og anvende mulighederne for at arbejde videre ud fra kommercielle fabrikater og herudfra at konvertere sig frem til netop dansk kavaleri i perioden. Alene af denne grund vil produkterne ikke blive udbudt i salg, men er forbeholdt eget brug.

For det andet har det vist sig vigtigt at arbejde målrettet med kilderne, der især udgøres af kgl. approbationstegninger, kgl. resolutioner, ordrer, samtidige kunstneres produktioner, originalvåben og genstande, manuskripter og litteratur. Med hensyn til litteraturen er værket Hans Chr. Wolter m.fl., ”Den danske Hær i Napoleonstiden 1801-1814. Håndbog om uniformer, faner, udrustning og krigshistorie”, Kbh. 1992 en lettilgængelig indgang.

I det primære materiale har vi først og fremmest haft udstrakt gavn af kunstneren Johannes Senn (1778-1861), hvis produktion stod til afprøvning i samtiden – herunder hos den stærkt uniformsinteresserede Frederik VI. Hans tre akvareller – revuerne (1808-1810) har således afkastet solid information om, hvordan Den Kongl. Livgarde til Hest tog sig ud, når majestæten mønstrede. Senn har også produceret ”Klædedragter i Kjøbenhavn” (1806-1808) og ”Danske Klædedragter” (ca. 1808-1812) med afbildninger af livgardister til hest. Han samarbejdede med Eckersberg, Heuer og Rieter, der alle er velkendte inden for uniformsafbildninger. Af andre kilder, der har været inddraget, er Köller, Brockdorff, Haffner og Gröger.

Flere udfordringer

En række konverteringsmæssige udfordringer er blevet løst undervejs:

De kongelige cifre C7 og FrVI optræder på såvel sabeltasker som på patrontasker. Fremstillingen foregik ved papirkopiering til de rette størrelsesforhold til de fire tasker, dernæst ved brug af blytråd først til formning af hver bogstav- eller taldel og så ved sammensætning til de endelige cifre, som blev lukket langs kanterne og tilfilet til en endelig flad overside. Først derefter kunne modellerne lægges i form.

Støbning af pallask- og sabelklinger er problematiske, fordi ▶

I højre side ses Prins Ferdinands Dragoner, med den i 1808 indførte chakot. Udsnit af et af 3 militærrevuebilleder malet af Johannes Senn.

Dansk kavaleri i Napoleonstiden 1801-1814

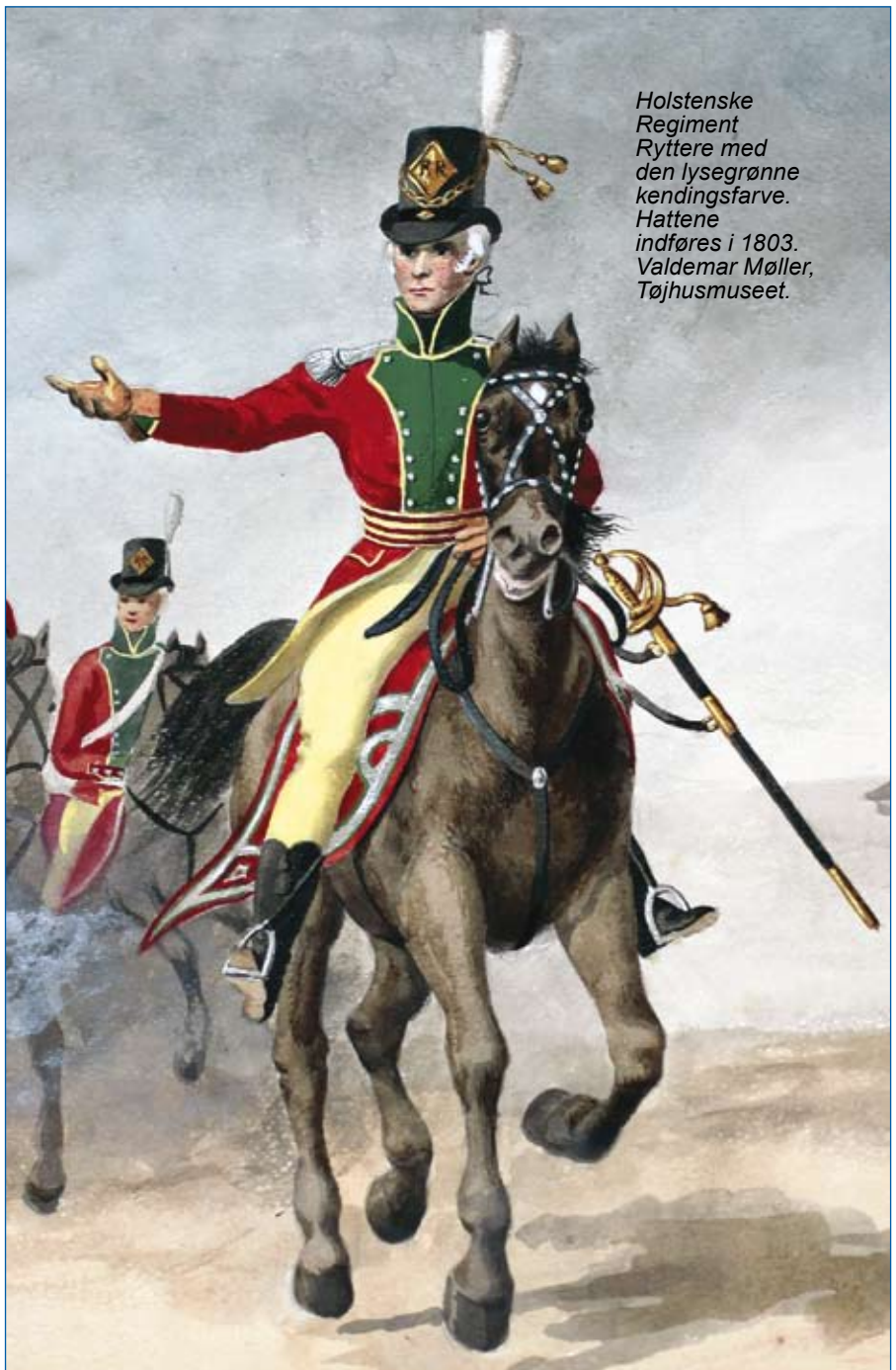
Fortsat fra forrige side

slankheden er vanskelig at opnå, og fordi tinstøbninger er udsat for efterfølgende deformation. Løsningen blev at anvende de meget fine messingklinger fra firmaet Nimiz. Kurvefæstet til pallask M 1797, som Den Kongl. Livgarde til Hest tog i brug i 1808, og som minder stærkt om dragonpallask M 1785, der anvendtes tidligere, blev modeleret til formålet.

Karabin og pistoler samt kravehandsker kunne fremstilles ud fra relativt enkle ombygninger af modeller fra fabrikatet Modele Militaire. Rytterkarabin M 1807 har ikke indbygget ladestok. I Den Kongl. Livgarde til Hest synes man ikke at have båret denne under revuerne, men afbildninger af linjekavaleri viser, at man har naturligvis ladestokken i felten, hvor den har været båret i samme karabinhage som karabinen – således at man har kunnet genlade og affyre mere end ét skud!

Skaberakker til Den Kongelige Livgarde til Hest er fremstillet – ligesom skaberakkerne til de øvrige kavalerienheder vil blive det – ud fra en model, der i sin tid blev fremstillet af vort afdøde medlem, Ole Høyer. På originaldelene er så i blyfolie påført galoner og tresser, inden det endelige resultat kunne lægges i form. Skaberakkerne er forsynet med pistolmundingerne, der er synlige forrest og forneden. Ikke alle samtidige kunstnere har medtaget denne detalje.

Trompeten er endnu ikke bygget og afventer den afsluttende undersøgelse, om hvorvidt M 1805 blev anvendt.

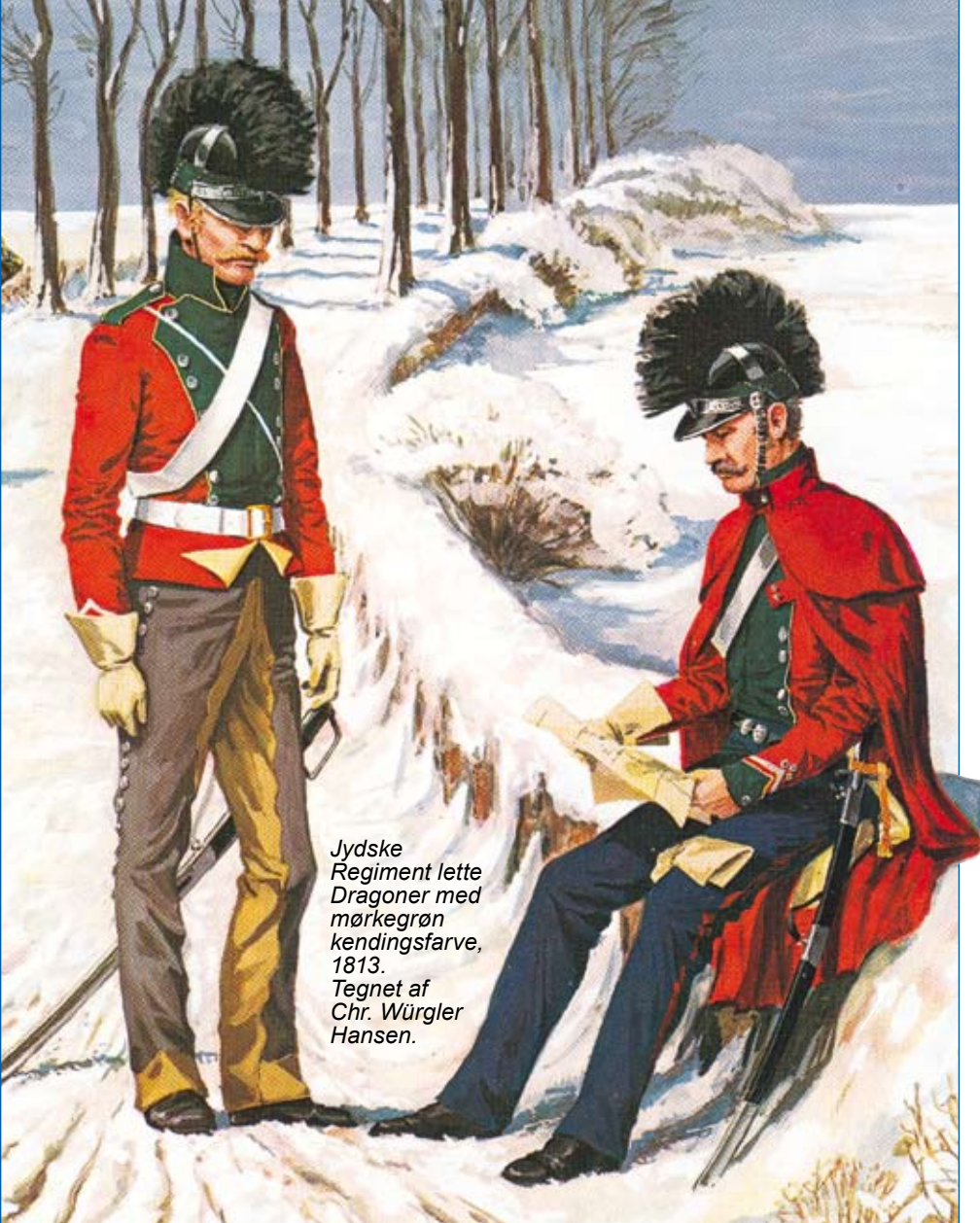
Holstenske Regiment
Ryttere med
den lysegrønne
kendingsfarve.
Hattene
indføres i 1803.
Valdemar Møller,
Tøjhusmuseet.

Fortegnelse over de enkelte dele for at dække dansk kavaleri i Napoleonstiden.

Hovedbeklædninger, torso, ben
Casque LGTH med hårpisk
Casque LGTH uden hårpisk
Casque Lette dragonregimenter
Tre fjer til casquer
Hestehale - lang - til LGTH
Chakot til rytterregimenter
Fjer til rytterregimenter
Torso og ben LGTH, garder – kravestøvler (med rektangulært livspænde)
Torso og ben LGTH, officer (med sløjfe) - kravestøvler
Torso og ben Lette dragonregimenter, menig – galoner (med livspænde)
Torso og ben Lette dragonregimenter, officer - galoner + lange skøder
Torso og ben Lette dragonregimenter, menig – knapper (med livspænde)
Torso og ben Lette dragonregimenter, officer - knapper + lange skøder
Torso og ben Lette dragonregimenter, menig - husarstøvler (med livspænde)
Torso og ben Lette dragonregimenter, officer – husarstøvler + lange skøder

Arme, tasker, våben

Arme med kravehandsker
Skulderklapper
Bandolerspænde
Bandolerskilt LGTH, officer - ovalt
Patrontaske C7, menig
Patrontaske C7, officer
Patrontaske Fr6, menig
Patrontaske Fr6, officer
Sabeltaske C7
Sabeltaske Fr6
Rytterkarabin M 1806
Sko til rytterkarabin
To rytterpistoler M 1806
Dragonpallask M 1797, fæste
Dragonpallask M 1797, skede med fæste

Jydske Regiment lette Dragoner med mørkegrøn kendingsfarve, 1813. Tegnet af Chr. Würgler Hansen.

Våben, Skaberakker

Husarsabel M 1808, fæste
 Husarsabel M 1808, skede med fæste
 Dragonsabel M 1808, fæste
 Dragonsabel M 1808, skede med fæste (Husk porte-epée)
 Trompet - lang
 Trompet - kort
 Runde stighøjler
 Serie af spænder
 Skaberak LGTH, garder
 Skaberak Lette Dragonregimenter, menig
 Mantelsæk til dragoner

Uden for slynge-støbningsforme:

Karabinhage – Bygges i kobbertråd i hjælperedskab
 Klinger til pallask og sabler – Messing, fabrikat Nimiz
 Bidsler (med spænder)

Endelig skal det nævnes, at Exerceer-Reglement til Hest, Kbh. 1808 er en primær kilde, når man vil gøre sig klart, hvorledes det danske kavaleri skulle operere såvel under felt- som vagttjeneste. Her finder man de foreskrevne opdelinger i Regiment, Eskadron, Division og Deling, hvorledes man opstillede i to geledder og i kolonne med fire roder. Der gives detaljerede instruktioner i afvikling af specialrevue, af deployeringer, af angrebsformer og af saluteringsformer med sabel og pallask – hvilke er noget anderledes, end det ses i dag.

Sjællandske Regiment Ryttere med mørkeblå kendingsfarve og hattene fra 1803. Valdemar Møller, Tøjhusmuseet.

Livregiment Ryttere med strågul kendingsfarve og hattene fra 1803. Brockdorff 1804-05.